
FINNS DET ALTERNATIV I SOCIALPOLITIKEN?

ULF KRISTERSSON

Det får vara slut på debatten om debatten i socialpolitiken. Vill vi göra annat än att gnälla på dåliga socialdemokratiska lösningar, är det hög tid att vi presterar något som kan lösa 2000-talets konflikt mellan ansvar och oberoende, rättigheter och skyldigheter. Problemet är att det bor en Alva Myrdal i oss alla.

”Välfärdsstaten är bra för oss alla. Men den är naturligtvis alldeles särskilt bra för dem som är ensamma och udda och fula och inte älskas av någon” sade folkpartiledaren Bengt Westerberg för något år sedan. Men sedan kom brasklappen: ”I varje fall var det så det var tänkt”.

Mest spännande debattfokus

Det vore en överdrift att påstå att just Westerberg är det tydligast lysande exemplet på omprövning och ifrågasättande i den svenska välfärdsdebatten. Men för den som vill se tecken i tiden finns de. För dem som är beredda att glömma sina gamla käpphästar och strunta en stund i den ytliga politiska retoriken, är välfärdspolitiken Sveriges mest spännande de-

ULFKRISTERSSON är riksdagsledamot och utkommer i juni med boken "Det socialpolitiska arvet" inom ramen för City-universitetets forskningsprojekt "Den svenska socialstaten".

battfokus just nu. Förändringssignalerna ska inte överdrivas, men efter decennier av mental istid i frågan, ska de heller inte underskattas. Och intressantare debattörer än Bengt Westerberg har hållit en hel del bensin på brasan.

Färre prestigeläsningar

Gemensamt för nästan alla i den politiska eliten är att behovet av nytänkande inom välfärdspolitiken är stort. Borgerligheten kan inte beskyllas för att vara arkitekterna bakom den välfärdspolitik som sakta men säkert nu går i graven, men kan heller inte stoltsera med att ha något annat alternativ. Vill vi på allvar ersätta den gamla välfärdspolitiken med något annat än successivt borttynande, måste borgerligheten – eller vad man nu ska kalla "oss" i mycket vid mening – tänka lika mycket nytt som socialdemokratin. Vi har nog färre prestigeläsningar, men inte i grunden några andra referensramar. Det bor en Alva Myrdal i oss alla.

De akuta välfärdspolitiska problemen är hårt förenklat tre:

Okontrollerbar välfärdsstat

Det första problemet är kostnads-
explosionen. Skattetrycket är idag 52
procent. Den offentliga utgiftsandel-
en av BNP är 72 procent. Statskulden är över
1.000 miljarder kronor, nästan tre fjärde-
delar av den årliga bruttonationalproduk-
ten. Statsbudgeten är på 600 miljarder
och 200 av dem – en tredjedel – lånar vi
upp. Bara räntorna på gamla skulder är
ofattbara 95 miljarder om året. Att
välfärdssystemen alltid har varit *dyra* är en
sak, men att de har blivit *okontrollerbara* är
relativt nytt. Tidigare kunde vi dessutom
dölja de höga kostnaderna bakom den
underbara frasen att "välfärden måste få
kosta". Eller som den legendariske väl-
färdsstatshistorikern Åke Ellmér skriver i
sina många olika versioner av *Svensk soci-
alpolitik*: "Frågan är inte vad välfärdssta-
ten kostar, utan vad man får för peng-
arna."

Kollektiv moral

Denna lite troskyldiga attityd fungerar
inte längre. Våra socialförsäkringar har
löpt amok, och i vissa av systemen har
kostnaderna ökat så mycket att bara
panikbromsen återstår. De nästan ödes-
bundna kostnadsökningarna drivs av en
politisk logik. Systemen tenderar att bli
större och större, de ökar även i tider
som rent sakligt borde föranleda lägre
kostnader. Till exempel gäller detta sta-
tens kostnader för arbetsmarknadsåtgär-

der. Det verkar som om själva det poli-
tiska systemet bara klarar av expansion,
inte reduktion. I andra system är det väl
helt enkelt så att mycket vill ha mer. Vi
förändrar långsamt och omärkligt vår
kollektiva moral.

Systemanpassningar

Det andra problemet är att trygghetssys-
temen inte verkar i ett kulturellt va-
kuum. Deras blotta existens leder män-
niskor till mänskliga systemanpassningar.
Tillgången till en del välfärdstjänster fö-
der efterfrågan, och när priset går mot
noll går efterfrågan mot oändligheten.
Alla gör vi hyggligt rationella bedöm-
ningar för våra privata liv. Det vi inte kan
påverka, men som påverkar oss, är vi an-
gelägna att hålla koll på. Välfärdssystemen
är sådana opåverkbara storheter för var
och en av oss. Det enda vi kan påverka är
vårt eget utnyttjande. Och det har vi lärt
oss att göra. I de flesta fall fullt lagligt; i
andra fall genom rent fusk.

Generation efter generation

Sett över en längre tid har vi haft drama-
tiska skiften i denna vår gemensamma
moraluppfattning. Min morfar var ett
barn av det sena 1800-talet. För honom
var välfärd något som kunde uppstå efter
hårt arbete. Först arbeta, sedan köpa. Det
var inte i första hand ädelt utan rationellt;
han hade sett för många som skuldsatt sig
till katastrofer. Han respekterade – eller
fruktade – den kyrkliga moralens hie-
rarki.

En generation senare var det för mina

föräldrar med sina efterkrigsvärderingar lika rimligt att anpassa sig till hög inflation och det starka samhället. Deras auktoriteter var just det starka samhällets representanter och det var naturligt att anpassa sig till hela tiden nya politiskt skapade förutsättningar.

För dagens generationer har inte bara gårdagens auktoritetstro luckrats upp. Den politik som skapade så vackra förutsättningar men som inte längre verkar hålla vad den lovat, är inte respektingivande ens när den försöker rätta till sina misstag. Morfar *arbetade* sig till välstånd, mina föräldrar *röstade* sig till välstånd och min generation *lånar* sig till välstånd.

Systemet demoraliserat

Hur denna "vulgäriserade" syn på rättigheter och skyldigheter har uppstått vet jag inte. När en arbetsskada går från att vara en arbetsskada till att klassas som arbetsskada, när fler och fler känner sig svikna och drabbade, har vi tydliga tecken på att systemen har demoraliserats. Ansvaret förefaller allt oftare ligga någon annanstans. Kollapsen märker vi varje gång samma människor som vill ta i med hårdhandskarna i det stora, själva utnyttjar möjligheterna i det lilla. Den stora invandringen måste stoppas för vi har inte råd, säger en väljare i Stockholm som ringer till mig. Nästa gång hon ringer gäller det en enskild invandrarfamilj som måste räddas undan utvisningshotet. Den familjen var nämligen så fin. Hon vet för hon känner dem själv. Helheten är okontrollerbar och hotande, de-

taljerna känner vi och försöker utnyttja till vår egen eller de närmastes fördel.

Omedveten planering

Vi vet från föräldraförsäkringens historia att människors allra mest intima liv omedvetet planeras för att maximera nytan. Vem vill vara hemma gratis när man kan vara hemma med god lön. Varför ska just jag och min fru bjuda på de pengar som från vår horisont annars bara är bortkastade? Andelen kvinnor som födde sitt andra barn inom två och ett halvt år efter det första låg på sjuttioalet på 20 procent. Då rådde en sexmånadersregel mellan barnen. När den ändrades 1980 till att avståndet mellan barnen skulle vara högst 24 månader, tog kategorin "födda inom två år efter första barnet" ett skutt upp i statistiken. 1986 utsträcktes tiden till 30 månader och då rusade statistiken upp till 50 procent.

Bara rättigheter

Det tredje problemet är att medborgarskapets innebörd långsamt har förändrats. Större städer, färre band, mer individualism gör oss alla mindre beroende av varandra. Men vi har välfärdssystem som är skapade som om vi alla levde nära varandra, i tydlig social kontroll och med lika tydliga skyldigheter som rättigheter. Socialtjänstlagen är ur detta perspektiv Sveriges mest absurda lagkomplex. Ansvar för vår individuella välfärd läggs uttryckligen på kommunen. Som individer har vi bara rättigheter. Om *alla* utnyttjade sina rättigheter hade åtminstone

orimligheten blivit tydlig. För vems är då *skyldigheten* att uppfylla rättigheterna?

Klampar vidare

Om det första kristecknet – ekonomin – är akut och därmed börjar accepteras som ett verkligt problem, så är de andra två mer smygande. Inte ens den borgerliga regeringen drar några slutsatser av systemanpassning och en vulgäriserad syn på rättigheter och ansvar, utan klampar vidare. Nya rättighetslagar införs, ofta som kompromisser, och därför visserligen utan entusiasm. Det påminner om ett litet barn som får så många julklappar på julafton att hon inte längre förmår uppskatta dem. Och precis som det lilla barnet förstår vi inte att någon faktiskt har *avstått* något för att ge oss alla gåvor.

Moralisk symmetri

Jag menar inte att romantisera ett nostalgiskt, präktigt medborgarskap. Jag gillar det moderna samhällets individuella oberoende. Det finns skäl till att jag vill bo i Stockholm och inte i Strängnäs. Jag vill nämligen inte ha den närgångna sociala kontrollen. Andra vill det. Vad jag vill visa är att trygghetssystem som betyder mycket för vår privatekonomi lätt blir föremål för inkomstmaximering. Då kan inte välfärdspolitiken utgå från en önskedröm där ingen vill maximera sina fördelar och minimera sina förpliktelser.

Subventionerar bedrägeri

Ett bra exempel på när välvillighet övergår i missbruksbelöning är bidragsför-

skotten till ensamstående mammor. Ingen menar uttryckligen att fäder ska slippa undan sitt ansvar för sina barn, men i en missriktad omtanke om de mammor som har skaffat barn med hänsynslösa betalningssmitare, har vi infört statliga bidragsförskott som teoretiskt ska krävas in i efterhand. I stället blir resultatet att vi subventionerar bedrägeri. Mindre än hälften av pengarna kommer tillbaka till skattebetalarna. Och ingen stark intresseorganisation kräver tuffa politiker som slåss för rättvisan i att smitarna ska göra rätt för sig.

Vi måste införa en slags *moralisk symmetri* i välfärdspolitiken. Individualism, relativt oberoende av varandra och välformerade medborgare är bra eller i alla fall ett faktum. Men detta låter sig inte kombineras med generösa, anonyma rättighetslagar som bara motsvaras av den anonyma massans skyldigheter. Min morfar hade med sina fem skolår begripit att det annars skulle urarta.

Historiskt oskyldiga

Två tendenser just nu retar mig. Dels är det de – ibland insiktsfulla – socialdemokrater som tycks mena att "Okay, så här kan vi inte ha det, välfärdspolitiken som helhet har inte blivit bra, *men ingen kunde ju veta* att det skulle bli så här!". Och dels de – främst borgerliga politiker – som stärkta av debattklimatet hävdar att *alltihop är just bara sossarnas fel*. Vi andra är historiskt oskyldiga.

Debatten kring Emil Uddhammars avhandling *Partierna och den stora staten*

(City University Press, 1993) är belysande. Han visar att de borgerliga partiernas historiska skuld är stor, han räknar till och med statistik på voteringsutfallen i riksdagen. Starkt förenklat visar han att borgerligheten under efterkrigstiden varit med på noterna i välfärdsstatens expansion. Dock inte utan undantag. ATP-beslutet, löntagarfonderna och ytterligare ett antal viktiga beslut skedde i stark konfrontation. Just ATP-beslutet avslöjar ihålligheten hos dem som säger att "ingen kunde veta..."

Varför blev det som det blev?

Det finns några enkla historiska skäl till att välfärdspolitiken blev som den blev. Vi hade faktiskt 100 år av ekonomisk tillväxt. Sverige var länge mycket fattigt, men blev snabbt mycket rikt. 1900-talets stora politiska gestalter i Sverige – främst socialdemokrater – såg stora, uppenbara mänskliga lidanden och otillfredställda behov. Mina morföräldrars lilla ynkliga etta, morfars trasiga rygg, mormors städjobb och mammas akademiska studier mot alla odds, är bara några av miljoner människoöden som gav välfärdsambitionerna en stark moralisk underbyggnad. *Folkhemmet* var en levande vision.

I snabb takt skapade Sverige de resurser som behövdes för att ge alla del av det goda livet. Det är inte svårt att känna sympati för viljan att ge alla en rimlig start. Bort med det smutsiga, unkna, fördomsfulla och undergivna! In med det moderna, det rättvisa och de raka rygarna!

Saknade program

Sveriges ekonomi efter andra världskriget var som gjord för dessa politiska ambitioner. Under många år var det nog svårt att med trovärdighet hävda att Sverige *inte hade råd*. Högern stretade emot, men som den socialdemokratiske statsvetaren Stig-Björn Ljunggren visar i *Folkhems-kapitalismen*, (Tiden 1992) var socialdemokratins initiativ mycket starkt. Under de flesta efterkrigsåren saknade dessutom högern ett eget program som med trovärdighet kunde vara ett alternativ. Med de stora och generella socialförsäkringssystemen såg socialdemokraterna dessutom till att inkorporera den breda medelklassen i sitt projekt. Det blev allt mer pengarna som räknades – inte principerna. Fram till sent 60-tal var dessutom vänsterns argumentation oftast mycket pragmatisk. Välstånd till alla, vem kunde vara emot det?

Vårt borgerliga arv

Borgerlighetens socialpolitiska historia är ringlande och vacklande. Folkpartiets väg från Bertil Ohlin till Bengt Westerberg är inte glasklar. Det förhållandevis nya i folkpartiliberalismen är den hemmasnickrade varianten av totalt individuellt oberoende. Atomismen gjord till politiskt ideal. Alla är – eller borde i alla fall vara – helt oberoende av varandra. Makar sinsemellan, barn oberoende av sina föräldrar och föräldrar av sina barn. Grannar och frivilliga sammanslutningar blev mer och mer överflödiga. De var till för trivsel, inte för att de behövdes. Men i

längden räckte inte de lösa trivselbanden till för att upprätthålla ett civilt samhälle som var vitalt. Istället fick folkrörelsen bidrag. Alla sociala beroenden sågs som gammalmodiga och ersattes av *kommunala och statliga skyldigheter* och individers rättigheter. Mot den man har rättigheter behöver man inte vara solidarisk. Inte bjuda igen, inte ge bara för att man vill få. Socialpolitiken blev ensidig, men vem eller vad fanns på den andra sidan? Människors ömsesidiga – ibland förvisso närgångna och besvärande – beroende av varandra har ersatts av ett ensidigt beroende av staten. Och staten litar vi allt mindre på. Folkpartiets atomism och extrema individualism är för mig asocial.

Gammalmodig nostalgi

KDS har gått motsatt väg. Som en fortsatt reaktion mot moderaternas tilltagande modernism och sekulariserade liberal-konservatism, söker de sig till familjemoralismen. Bakom den mediala Alf Svensson och några genuina kristdemokratiska teoretiker frodas en rätt gammalmodig nostalgi. Partiets nuvarande fall tycks bero på att det bara är den åldrande skaran pingstpastorer i Jönköping som håller fast vid partiet.

En framåtsyftande moderat självkritik bör ta sin utgångspunkt i den nu fritt fallande socialdemokratiska välfärdspolitiska självsäkerheten. Den uppstod som ett resultat av historiska betingelser, men också för att högern inte på allvar brydde sig om debatten, annat än undantagsvis. Vi hade våra frågor, de hade sina. Men en

dålig idéutveckling inom just välfärdspolitikens område blir förödande. Frimodigheten från vårt håll inom andra områden har varit mycket större. Våra historiska misslyckanden och vårt dåliga självförtroende samspelade i en självförstärkande process. Få väljare förknippar moderaterna med välfärdspolitik. De kanske inte tror att vi har skapat det som är dåligt, men inte heller att vi kan lösa problemen.

Bruten hegemoni

Nu är förutsättningarna radikalt annorlunda: Socialdemokratins hegemoni är bruten. Helt enkelt för att ekonomin sätter mycket exakta gränser mot ytterligare expansion. Socialdemokraterna hade ett program för expansion, men inte för mindre – och hållbarare – socialpolitiska åtaganden.

Nu är välfärdspolitiken inte något i statsbudgetens marginal, något man kan unna sig att inte ha åsikter om. Det är den överväldigande delen av alla våra samlade offentliga resurser. Vi kan inte stå handfallna inför en sådan monumental uppgift. Dels för att vi inte har råd rent ekonomiskt. Dels för att vi har sociala problem och trygghetsbehov som alldeles uppenbart måste lösas, men på något annat vis än vi är vana vid. Och dels – slutligen – för att vi aldrig kan bli ett riktigt stort parti om vi inte upplevs som trovärdiga i de frågor som ligger nära människors personliga trygghetsupplevelser.

Regeringen gör fel

Det saknas alltså inte goda skäl för att ta välfärdspolitiken på ett nytt och större allvar. Och det saknas inte konkreta uppgifter för nytänkande. Det är det som gör mig bekymrad. Problemet är att vi inte kan bygga vidare på den väg som vi – i vid borgerlig mening – nu har slagit in på. Regeringens socialpolitik – valfrihetsrevolutionen, som den kallas – löser fel problem och skapar helt nya. Fel problem för att den är kvar i 80-talets oppositionsretorik. Vi vill ha valfrihet! Det hade till och med socialdemokraterna kunnat ordna idag. I alla fall blev jag av med mina sjukvårdsköer långt innan Bo Könbergs husläkare kom. Den anpassar system som är tänkta att vara generella och 100-procentiga till en krympande ekonomi. Det gynnar inte dem som vi rimligen en gång skapade offentliga skyddssystem för. Tvärtom slår den hårdast mot dem som har minst.

Inget systemskifte

I realiteten är regeringen och socialdemokraterna mycket överens. Regeringen är däremot ärligare. Vi sänker ersättningsnivåerna och socialdemokraterna släntrar efter. Men vi löser inte problemen. För det första innebär ersättningsnivåmatematiken att det med nästintill ödesbestämd automatik kommer att resas krav på *höjningar* igen så fort minsta ekonomiska utrymme ges. Vad tyder på att politiken då orkar stå emot? Gör man inga systemförändringar blir det inget systemskifte. Och om vi förmår oss att ett

ögonblick bortse från ordets partipolitiska laddning är det just ett skifte i system vi behöver. Inte ett tillfälligt moratorium.

Nytt fokus

Socialförsäkringarna är till sin karaktär inriktade på den breda medelklassen, inte på de "fattiga". Förblir politiken inriktad på medelklassen kommer den med automatik förbli mycket stor och politiskt mycket känslig. Det är därför vi måste sluta titta på medelklassen och istället fokusera på dem som vi i någon ursprunglig mening har socialpolitik för.

Anders E. Borg visar i sin bok *Generell välfärdspolitik – bara magiska ord?* (City University Press, 1992) hur den generella välfärdspolitiken i praktisk handling inte alls gynnar dem som värnas i retoriken. Tvärtom kan man nog säga att den politiska logiken och dynamiken gör att vi ägnar mycket större möda åt dem som allra minst behöver skyddas politiskt. Socialpolitiken i dess nuvarande form är en gökunge som tränger ut hjälpen till dem som ingen annan hjälp kan få. Det är ingen tillfällighet att Stadsmissionen och Frälsningsarmén känner fler uteliggare än socialtjänsten.

Vi älskar att hata Westerberg

I moderata kretsar är det populärt att angripa Bengt Westerberg för allt möjligt; såväl för sådant han verkligen förtjänar kritik, som för det faktum att vi själva har tänkt för lite. Mellan angreppen är det samtidigt populärt – framförallt bland

dem som är verksamma i regeringskansliet – att ta honom i försvar. Han har – som det heter på regeringsjargong – ”levererat” eller ”volonterat” fler och större besparingar än de flesta andra statsråd. Det är säkert sant. Men problemet med Bengt Westerberg är just detta. *Han är beredd att anstränga sig till det yttersta för att spara i systemen så mycket att de inte behöver ändras i grunden.* Han är i verkligheten alltför beredd till stora marginalförändringar.

Han kommer att gå till historien som reparatör av en politisk modell som redan är utgången. Bengt Westerberg sade vid ett tillfälle att ”svensk välfärdspolitik står sig mycket väl i en internationell jämförelse. I vissa avseenden är den bäst i världen. Det gäller enligt min mening t ex familjepolitiken. Även om den svenska välfärdsstaten i grunden är bra så kan och bör naturligtvis *den konkreta utformningen diskuteras.*” Han är ärlig, han tycker så.

Westerbergs doktrin

Men det gjorde nog också den gamle utrikesministern Lennart Bodström som i sin nit att inte skapa systemskifte i utrikespolitiken, tyckte att det var helt i sin ordning att kritisera *den konkreta utformningen* i den sovjetiska politiken, men ”korstågsmentalitet” att kritisera *systemet* bakom järnridån. Detta blev den olycksaliga Bodströmdoktrinen i svensk utrikespolitik. Vi har inte moraliskt råd med motsvarande *Westerbergdoktriner* i svensk välfärdspolitik.

Istället tror jag att ett ambitiöst bor-

gerligt nytänkande inom socialpolitiken måste börja om från början. Och jag vet att det är mycket lättare sagt än gjort.

Försvinnande små belopp

För det första måste vi nyansera frågan om *generell kontra selektiv socialpolitik*. Den traditionella politikens argument för sin generella karaktär är välkända: Billig administration, små kontrollbehov, liten risk för stigmatisering. Fair enough. Men detta är egentligen inte alls argument för generell välfärdspolitik utan argument *mot* dess motsats. Problemen med den selektiva politiken är just dessa – och ska inte underskattas. Men bakom de problemen finns en sanning kvar: det är de selektiva insatserna som satsas på dem som har de svåraste problemen. Och de beloppen är försvinnande små – närmast löjeväckande små – i jämförelse med den tid, kraft och de pengar som satsas på alla oss andra.

Elegant sätt

För det andra ställer frågan om *grundtrygghet* några viktiga frågor. Att staten ska se till att alla får de materiella resurserna som krävs för att leva ett anständigt liv, tycker vi alla är självklart. Men hur ska den grundtryggheten kunna etableras utan att det i realiteten blir ett gigantiskt levnadsbidrag med stora marginaleffekter för den som vill arbeta?

Två olika idéskisser har försökt ta itu med dessa problem. Den ena är Hans Zetterbergs i grunden mycket enkla idé om *tillbakakraftsning* av bidragspengar.

Han menar att man skulle kunna ha olika skattenivåer för eget arbete och för bidrag, där den som gäller bidrag är starkt progressiv vid ökande inkomster. Det innebär att man skulle kunna behålla den generella karaktärens fördelar, men ändå se till att alla med normala och höga inkomster i realiteten får betala tillbaka huvuddelen av sina bidrag. Låter kanske som en onödig rundgång, men är ett elegant sätt att slippa behovsprövning och integritetskränkande kontroller.

Medborgarkonto

En annan grundidé har presenterats av Stefan Fölster på Industrins Utredningsinstitut. Det heter *medborgarkonto* och innebär förenklat att alla med normal livsinkomst får en hjälp på traven att fördela kostnader över livscykeln. I modellen är ett sparande på exempelvis tio procent av inkomsten obligatorisk och sätts in på ett individuellt konto. Sparandet är obligatoriskt upp till exempelvis 200.000 sparade kronor. Samtidigt får uttag göras för ett antal specificerade behov. Syftet är att täcka tillfälliga inkomstbortfall, normalt upp till max ett år. Vid sjukdom, föräldraledighet, arbetslöshet och kanske andra tillfällen när man står utan inkomst får man lyfta pengar från kontot. Man avgör själv hur mycket upp till 100 procent av inkomstförlusten.

Raka rör

Man kan avgöra t ex karensdagar själv och ta hänsyn till familjens andra inkomster. Dels får man använda de pengar som

har sparats, men eftersom man kan behöva pengarna även innan man hunnit spara tillräckligt, får man också låna upp till samma belopp – säg 200.000 kr – ur kontot. Hela tiden gäller att om behållningen är under gränsen måste man spara sina tio procent av varje lön. Vid pensionen får man nettot som en pensionsförsäkring.

Detta är starkt förenklat, men modellen har många fördelar. Den gör missbruk helt meningslöst, eftersom man själv får ta konsekvenserna av sina uttag i form av fortsatt sparande. Man vet hela tiden hur mycket man har sparat och vad som väntar en i framtiden. Det är rättvist – det vill säga det finns raka rör mellan sparade pengar och förmåner.

Dramatisk fördel

Den kanske viktigaste fördelen är att man identifierar den mycket stora grupp människor i samhället som *vill arbeta och normalt gör det*, men som också är mänsklig nog att anpassa sig till givna system. De får vettiga incitament att inte överutnyttja välfärdsförmåner. Vi separerar alla oss från den lilla grupp människor som på grund av handikapp, långvarig sjukdom eller andra problem mer eller mindre alltid måste ha vår gemensamma hjälp och omsorg. Vi riskerar inte att glömma dem i ständig jakt på att tillfredsställa de breda grupperna med normala inkomster. Detta är en oerhörd och dramatisk fördel. Plötsligt får vi en koncentrerad socialpolitik där vi kan diskutera hur vi bäst stöttar dem som aldrig kommer att klara

sig själva. De blir inte som idag bortglömda brickor i ett spel om välfärdstjänster. Politiken tar ett tydligt men begränsat ansvar.

Sluta gnälla

Jag är som så många andra moderater trött på *debatten om debatten* om välfärds-

politik. Vill vi nu göra annat än att gnälla på dåliga socialdemokratiska lösningar, är det hög tid att vi tar vår egna kritik på allvar och presterar något som kan lösa 2000-talets konflikt mellan ansvar och oberoende, rättigheter och skyldigheter. Det är ett projekt att bita i.